

ЗАБОРОНА РАСОВОЇ СЕГРЕГАЦІЇ В ШКОЛАХ

Рішення у справі *Brown v. Board of Education* змінило судовий прецедент *Plessy v. Ferguson*, у якому Верховний Суд постановив, що сегрегація за расовою ознакою не порушує Чотирнадцяту Поправку до Конституції, якщо витримується принцип «роздільні, але рівні» (*separ ate but equal*). Таким чином, надання окремих вагонів, залів, будівель для білих та темношкірих громадян визнавалось конституційним, якщо якість послуг була однаковою. У 1954 р. Верховний Суд змінив свою позицію і визнав незаконним роздільне навчання учнів за расовою ознакою. Рішення у справі *Brown v. Board of Education* стало значною подією в боротьбі проти расової сегрегації в США.

BROWN V. BOARD OF EDUCATION

347 U.S. 483 (1954)

Голова Верховного Суду Уоррен оголосив рішення Суду.

Ці справи надійшли до нас зі штатів Канзас, Південна Кароліна, Вірджинія та Делавер. Вони ґрунтуються на різних фактах і різних місцевих умовах, але загальні правові питання виправдовують об'єднання їх у одному розгляді у цьому консолідованому рішенні. У кожній зі справ неповнолітні, що належать до негритянської раси, через своїх законних представників звертаються до суду щодо отримання допуску до державних шкіл своєї громади на несегрегованих умовах. У кожному з випадків їм було відмовлено в прийомі до шкіл, де навчаються діти європеїдної раси, на підставі законів, які вимагають або дозволяють сегрегацію залежно від раси. Цей розподіл, як стверджується, позбавляє позивачів права на рівний захист з боку закону, що гарантує Чотирнадцяту Поправку.

Позивачі стверджують, що сегреговані державні школи не є «рівними» і не можуть бути «рівними», і що, отже, вони позбавлені рівного захисту з боку закону. Беручи до уваги очевидну важливість представленого питання, Суд прийняв справу до розгляду. Виклад доводів був заслуханий на сесії Суду у 1952 р., а повторний виклад доводів був заслуханий протягом цієї сесії Суду з деяких питань, винесених на обговорення Судом. Повторний виклад доводів був присвячений в основному обставинам прийняття Чотирнадцятої Поправки в 1868 р. Він вичерпно охоплює питання розгляду поправки в Конгресі, її ратифікації штатами, існуючу на той момент практику расової сегрегації, і погляди прихильників і противників Поправки. Це обговорення і наше власне розслідування переконало нас, що, хоча ці джерела проливають світло на певні моменти, цього недостатньо, щоб вирішити проблему, з якою ми стикаємося. У кращому випадку вони є непереконаливими. Найбільш затяті прихильники поправок, прийнятих після громадянської війни, безсумнівно мали на меті усунути всі юридичні відмінності між «всіма особами, що народилися або були натуралізовані у Сполучених Штатах». Їх опоненти, так само безсумнівно, були антагоністично налаштованими щодо букви і духу поправок, і бажали, щоб останні мали якомога більш обмеже-

ну дію. Те, що інші члени Конгресу і законодавчих зборів штатів мали на увазі, не може бути визначено із достатньою мірою достовірності.

Додатковою причиною недоказової природи історії цієї Поправки щодо сегрегованих шкіл є статус державної освіти на той час. На Півдні рух щодо безоплатних загальних шкіл, що підтримуються на основі загального оподаткування, ще не розвинувся. Навчання дітей європеїдної раси було значною мірою сконцентровано в руках приватних груп. Навчання представників негроїдної раси було практично відсутнє, і майже усі представники цієї раси були неписьменними. Насправді будь-яке навчання осіб негроїдної раси було заборонене законом у деяких штатах. Сьогодні, навпаки, багато представників негроїдної раси добилися видатних успіхів у мистецтві та науках, а також у бізнесі і професійній сфері. Вірним є те, що державна шкільна освіта під час прийняття Поправки була більш прогресивною на Півночі, але вплив Поправки на північні штати був загалом проігнорований під час обговорення у Конгресі. Навіть на Півночі умови надання державної освіти не наближалися до тих, що існують сьогодні. Навчальний план, як правило, був елементарним; у сільських районах були поширені школи, не поділені на класи; навчальний рік тривав лише три місяці на рік у багатьох штатах, і вимога щодо обов'язкової шкільної освіти була практично відсутня. Як наслідок, не дивно, що в історії Чотирнадцятої Поправки так мало фактів стосуються її цілеспрямованого впливу на державну освіту.

Потрібно визнати, що зміст [Чотирнадцятої] Поправки має заборонну природу, але він містить необхідну умову позитивного імунітету, або права, найбільш цінного для кольорової раси, — права на звільнення від несприятливих положень законодавства проти них на підставі їхньої раси — звільнення від юридичної дискримінації, яка передбачає їх неповноцінність у громадянському суспільстві, применшує забезпечення здійснення їх прав, якими користуються інші особи, і дискримінацію, що є кроками в напрямку скорочення їх прав на основі їх раси.

У цій справі це питання поставлене безпосередньо. Тут, на відміну від справи *Sweatt v. Painter*, наведені висновки, що школи для дітей негроїдної раси та дітей європеїдної раси, які беруть участь у справі, є однаковими (рівними), або перебувають у стадії зрівняння у питаннях, що стосуються будівель, навчальних планів, кваліфікації та заробітної плати вчителів та інших «матеріальних» факторів. Отже, наше рішення не може зводитися лише до порівняння цих матеріальних факторів у школах для дітей негроїдної раси та дітей європеїдної раси, що розглядаються у кожній зі справ. Замість цього ми повинні розглядати вплив сегрегації як такої на державну освіту.

Торкаючись цієї проблеми, ми не можемо повернутися назад у 1868 р., коли була прийнята Поправка, або навіть у 1896 р., коли відбувся розгляд справи *Plessy v. Ferguson*. Ми повинні розглядати державну освіту в світлі її повного розвитку і її нинішнього місця в американському життєвому укладі по всій країні. Тільки в цьому випадку можливо визначити, чи позбавляє сегрегація в державних школах цих позивачів права на рівний захист з боку закону.

На сьогодні освіта виступає, напевне, найважливішою функцією держави і місцевого самоврядування. Законодавство про обов'язкове відвідування школи і великі витрати на освіту свідчать про наше визнання важливості освіти для на-

шого демократичного суспільства. Освіта необхідна для виконання наших основоположних громадських обов'язків, навіть для служби у збройних силах. Вона є основою солідаризму. Сьогодні це основний інструмент у залученні дитини до культурних цінностей, у її підготовці до подальшого професійного навчання, і в допомозі їй прилаштуватися до навколишнього оточення. Наразі дуже сумнівно, що від будь-якої дитини можна обґрунтовано очікувати досягнення успіху в житті, якщо вона позбавлена можливості отримати освіту. Така можливість, зобов'язання із забезпечення якої держава взяла на себе, є правом, яке має бути доступне для всіх на рівних умовах.

Таким чином, ми підходимо до порушеного питання: чи може сегрегація дітей у державних школах виключно на підставі раси за умов існування однакової матеріально-технічної бази та інших «матеріальних» факторів, позбавити дітей групи меншин рівних можливостей для отримання освіти? Ми вважаємо, що так.

Відокремлення [дітей] від інших дітей того ж віку і рівня освіти винятково за расовою ознакою породжує почуття неповноцінності щодо їх статусу в суспільстві, що може вплинути на їхні уми і серця таким чином, що це навряд чи коли-небудь можна буде виправити. Вплив цього розподілу на їх можливості здобуття освіти був чітко викладений у висновку справи штату Канзас судом, який водночас був змушений винести рішення проти позивача — представника негроїдної раси:

«Сегрегація дітей європейської раси та інших рас у державних школах має негативний вплив на дітей-представників інших рас. Цей вплив є сильнішим, коли він санкціонований законодавством, оскільки політика розподілу на раси звичайно інтерпретується як така, що позначає неповноцінність негроїдної раси. Почуття неповноцінності впливає на мотивацію дитини до навчання. Отже, сегрегація, дозволена законом, має тенденцію до [уповільнення] освітнього і психічного розвитку дітей-представників негроїдної раси і позбавляє їх деяких переваг, які вони отримали б у системі шкіл, які є расово інтегрованими».

Яким би не був розвиток науки психології у часи справи *Plessy v. Ferguson*, цей висновок цілком підтримується нинішньою владою. Будь-які формулювання у справі *Plessy v. Ferguson*, що суперечать цьому висновку, відкидаються.

Ми дійшли висновку, що в галузі державної освіти вчення про «роздільне, проте однакове» не має місця. Роздільні навчальні заклади по своїй суті є нерівними. Тому ми вважаємо, що позивачі та інші особи, які опинилися в аналогічному становищі і в інтересах яких було порушено цю справу, з причини сегрегації, на яку вони скаржилися, позбавлені рівного захисту з боку закону, який гарантує Чотирнадцята Поправка. Таке рішення у справі робить зайвим обговорення питання, чи така сегрегація також порушує належну правову процедуру Чотирнадцятої Поправки.

Оскільки це колективні позови, беручи до уваги широку застосовність цього рішення і у зв'язку з великою різноманітністю місцевих умов, формулювання положень у цих справах створює проблеми значної складності.

Справи повертаються до переліку справ до слухання для подальшого вивчення питання про ухвалення відповідних рішень.